

ISSN 0350–185x

UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

књ. LXXII, св. 1–2

Уређивачки одбор:

*др Јасна Влајић-Појовић, др Даринка Горџан-Премк, др Рајна Драгићевић,
др Најда Иванова, др Александар Лома, др Алина Ј. Маслова,
др Софија Милорадовић, др Мирослав Николић, др Слободан Павловић,
др Предраг Пипер, др Слободан Реметић, др Живојин Сјанојчић,
др Срејто Танасић, др Зузана Тојолињска, др Анајолиј Турилов,
др Викџор Фридман*

Главни уредник

Предраг Пипер

БЕОГРАД

2016

ISSN 0350-185x, LXXII, св. 1–2 (2016)

UDK: 811.163.41'367

811.161.1'367

811.163.41:811.161.1

COBISS.SR-ID: 224843020

DOI: 10.2298/JFI1602127M

Примљено: 21. јануара 2016.

Прихваћено: 28. јануара 2016.

Оригинални научни рад

БИЉАНА Ж. МАРИЋ*

Универзитет у Београду

Филолошки факултет

Катедра за славистику

НЕУПРАВНИ ГОВОР У СРПСКОМ И РУСКОМ ЈЕЗИКУ**

Предмет чланка јесу конструкције с неуправним говором у српском и руском језику. Указује се на начине преношења туђег говора датим конструкцијама у оба језика. Констатују се сличности и разлике на синтаксичком и модалном плану. Конфронтативна анализа указује на тешњу повезаност руских конструкција с неуправним говором с модалношћу (објективном – употребом везника *чтобы*, и субјективном – могућношћу употребе везника *будто*).

Кључне речи: репрезентологија, неуправни говор, модалност, руски, српски.

1. Репрезентологија као синтаксичка дисциплина.

Синтакса туђег говора се може испитивати у оквиру репрезентологије – лингвистичке дисциплине која се бави начинима преношења туђег говора. Синтаксичари говоре и о синтакси туђег говора као о четвртом делу синтаксе: први је синтакса синтагме, други – синтакса реченице, трећи – синтакса сложених синтаксичких целина (в. ЧУМАКОВ 1975; КОВАЧЕВИЋ 2012).

Синтакса туђег говора се бави начинима преношења туђег говора и могућим односима између типова говора заступљених у једном тексту. Може се, у циљу што схематичнијег и једноставнијег долажења до закључака, ограничити на анализу туђег говора унутар једне

* biljana.maric@fil.bg.ac.rs

** Рад је настао у оквиру научног пројекта 178021 – *Опис и стандардизација савременог српског језика*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

реченице, међутим, сва пуноћа и разноврсност могућности долази до изражаја у оквиру већих и сложенијих синтаксичких целина. Преношење туђег говора се може испитивати у усменом говору који укључује онда и невербална средства: мимику, гестове, као и богата интонациона средства. Нарочито интересовање лингвиста и поетичара побуђује испитивање туђег говора у уметничкој књижевности, што захтева задирање у сложена питања анализе књижевног дела, стила, наратолошких односа између аутора, приповедача и јунака. Ништа мање занимљиво није испитивање туђег говора у другим реализацијама језика: у публицистичком и научном стилу, рецимо. Публицистичка дела и настају добрим делом поводом некакве вести, информације (лажне, полуистините или истините) о одређеном догађају, па се онда и граде као полемика и разговор с другим вестима, ставовима, претпоставкама и слично, манифестујући, у зависности од одговорности и стила самог аутора, различите односе према туђој речи. Научни стил би, у складу с високопостављеним моралним принципима научног позива, требало да манифестује максимално одговоран однос према туђој речи, која је скоро увек ауторизована, али и као таква представља занимљив предмет испитивања за репрезентологију: она је и овде умногоме предмет расправе, с њом се слажу или изричу неслагање, поводом ње се износе најразличитији ставови и оцене.

2. Неуправни према управном говору.

Постоје два суштински и формално супротстављена начина преношења туђег говора: управни или директни и неуправни или индиректни говор. Суштина њихове супротстављености је у начину преношења: управни говор даје туђе речи у оном виду у ком су оне изговорене реално, тиме сугеришући њихову верност, истинитост, а неуправни говор индиректно упућује на туђе речи, представљајући више говорников доживљај и разумевање туђих речи него саму њихову суштину. Формална супротстављеност двају начина преношења туђег говора огледа се у синтаксичкој самосталности исказа који представља туђи говор у односу на ауторов код управног и, са друге стране, синтаксичкој зависности туђег говора у односу на ауторски код неуправног говора.

Комбинацијама ових двају типова преношења туђег говора настају модификације управног и неуправног говора, којима се укида стриктна одвојеност двају приступа и сугерише сложенији доживљај стварности (в. КОВАЧЕВИЋ 2012).

У неуправном говору се туђи говор уграђује у ауторов, постаје његов део и формално, и суштински. Туђе речи немају као код управног говора самосталан статус и интегритет: оне се препричавају (в. ПАДУЧЕВА 1996).

У овом раду ћемо обратити пажњу на једно питање које досада није било предмет конфронтативних руско-српских истраживања: на синтаксичко и модално уобличавање конструкција с неуправним говором у српском и руском језику.

3.1. Неуправни говор у српском језику са синтаксичког становишта.

Синтаксички гледано, конструкције с неуправним говором представљају зависносложену реченицу чији је основни део представљен клаузом с глаголом говорења и његовим нужним аргументима, а зависни – зависном изричном клаузом уведеном везницима *да*, *како* или најразноврснијим упитно-односним заменицама у везничкој функцији.

Данас нам је саопштио да смо добили отказ.
(Уп.: Саопштио нам је: „Добили сте отказ.“)

Конструкције с управним и неуправним говором, дакле, имају заједнички део: то је ауторска ремарка с глаголом говорења, мишљења и слично. За разлику од управног говора који не мора обавезно да буде уведен ауторском ремарком или речју са семантиком говорења и слично (реплике дијалога), код неуправног је основна клауза с глаголом говорења и сличним – обавезна (изузетак представљају, наравно, модификације неуправног говора којима се овог пута нећемо бавити). Зависна клауза (која представља неуправни говор) и настаје као објекатски аргумент предиката из основне клаузе.

У конструкцијама с неуправним говором у основној клаузи могу бити употребљени глаголи истих оних семантичких група као код конструкција с управним говором: глаголи говорења, мишљења, осећања. Они имају значајнију улогу у формалном и семантичком обликовању конструкције с неуправним говором, тешње су повезани са зависном клаузом него глаголи у конструкцијама с управним говором¹.

Зависна клауза у конструкцијама с неуправним говором најчешће се уводи везником *да*. Неутрални изрични везник *да* може се

¹ В. о овоме наш рад о глаголима који уводе управни и неуправни говор у руском и српском језику (МАРИЧ 2014), као и МОСКОВЉЕВИЋ 1996.

заменити везником *како*. Избор везника *како*, а не *да* у извесној мери повлачи за собом одређене стилске консеквенце: *како* је ређи у употреби, па се чини занимљивијим стилским средством. Уз глаголе *иричајти*, *исиричајти* и сличне у основној клаузи, којима се наводи неколико садржаја говора или сугерише да је наведени садржај један од неколико, чешће се употребљава везник *како*.

Сажаљевајући себе, он јој у шали, несвесно, исприча, како би јој било да је његова. Рече, како би је чувао, како би је свуд са собом водио, како би је одевао (М. Црњански).

Не само да више није мислио да узме другу, већ јој је једнако понављао, каква је била оне ноћи и како је она, само она, друкчија него све друге жене, у сваком погледу (М. Црњански).

Наравно, везник *како* ће бити употребљен као искључиво средство и онде где има истовремено и синтаксичку улогу адвербијалног детерминатора.

Учтиви дворјани, са мирисавим, зачешљаним главама, свиленим цеваницама, дугим капутима од велура и танким као прут мачевима, који су им предлагали коцкање, беху им исто тако чудновати, као и дворске даме, које су их питале како проводе ноћи под ведрим небом (М. Црњански).

(питање је гласило: *Како ирводийте ноћи иод ведрим небом?*)

У зависности од валентносних својстава *verba dicendi* у основној клаузи, зависну клаузуу уводи и корелативна заменичка реч у одређеном падежу с предлогом или без њега (*саоийшиийи ишо да, изја-снийи се о ишоме да, заложийи се за ишо да...*).

3.2. Неуправни говор у српском језику с тачке гледишта модалности.

У комуникативном погледу зависносложена реченица с неуправним говором увек је обавештајна. Основна реченица пак може бити упитна или, ретко, и узвична, и онда одговарајући интерпункцијски знак долази на крај целе зависносложене реченице:

Да ли ти је рекао да те воли?

Рекао ми је да ме воли!

Уп.:

1. Удаје се за мене.

2. Удала се за мене.

3. Удаће се за мене.

4. Удај се за мене.

5. Хоћеш ли се удајти за мене?

6. Кад ћеш се удајти за мене?

Рекао је да се (она) удаје за њега.

Рекао је да се (она) удала за њега.

Рекао је да ће се (она) удајти за њега.

Пишао је да се уда за њега.

Пишао је хоће ли се удајти за њега.

Пишао је кад ће се удајти за њега.

Горе наведени примери показују да до промене глаголског облика приликом трансформације директног у индиректни говор долази само у четвртном примеру: императив директног говора бива замењен презентом (свршених или несвршених глагола) уз обавезну употребу везника *да*. До других померања не долази (у многим индоевропским језицима долази до обавезног померања времена ка прошлости у индиректном говору).

У српском језику долази до неутрализације модалности у зависној изричној клаузи: презент уз везник *да* долази у индиректном говору и у случају реалне, и у случају иреалне модалности.

- Пиши домаћи задатак – рекла ми је. Рекла ми је да пишем домаћи задатак.
(*Рекла ми је како пишем домаћи)
- Пишеш домаћи задатак – рекла ми је. Рекла (ми) је да пишем домаћи задатак.
(Рекла ми је како пишем домаћи задатак)

У случају презента који настаје трансформацијом императива није могуће заменити везник *да* везником *како* (у питању је тзв. немобилни презент, в. Ивић 1970).

Када се упитна реченица из управног говора трансформише у неуправни говор, настају тзв. зависно-упитне изричне клаузе, које се уводе најразличитијим упитним (упитно-односним) речима (истим оним упитним речима које су употребљене у управном говору) (примери 5 и 6).

4. Неуправни говор у руском језику са синтаксичког и модалног становишта.

У руском језику се, за разлику од српског, у два случаја суочавамо с тесном повезаношћу формално-синтаксичког и модалног реченичног плана. Први се тиче избора између везника *что* и *чтобы* у зависности од модалности конструкције директног говора који се трансформише у индиректни (1). А други – избора између неутралног у погледу субјективне модалности везника *что* и субјективно маркираног *будто* (2).

(1)

Она выходит за меня замуж.	Он сказал, <u>что</u> она выходит за него замуж.
Она вышла за меня замуж.	Он сказал, <u>что</u> она вышла за него замуж.
Она выйдет за меня замуж.	Он сказал, что она выйдет за него замуж.
Выходи за меня замуж.	Он спросил ее, <u>чтобы</u> она вышла за него замуж.
Выйдешь за меня замуж?	Он спросил ее, выйдет ли она за него замуж.
Когда выйдешь за меня замуж?	Он спросил ее, когда она выйдет за него замуж.

Руске, као и српске конструкције с индиректним говором указују на одсуство било каквих промена на временском плану изазваних трансформацијом директног говора израженог обавештајном реченицом. Управни говор изражен упитном реченицом приликом трансформисања у индиректни такође чува показатеље интерогативности (речцу *ли* у питањима без упитне речи или најразличитије могуће упитне заменице и прилоге) који, према традиционалном схватању, задобијају везничку функцију².

Конструкције с директним говором конципираним као вољни исказ чувају своју иреалну модалност у зависносложеној реченици с неуправним говором. О томе говори употреба везника *чтобы* уз било који глагол у управној клаузи којом се уводи индиректни говор (у руској се литератури понегде среће термин «косвенное побуждение» по аналогији са «косвенный вопрос»). Иначе, употреба датог везника у зависносложеним допунским реченицама у руском језику зависи од семантике глагола у управној клаузи. Волитивни глаголи, модални и неки емотивни и ментални глаголи у контекстима који указују на иреалну модалност, тј. да се зависна пропозиција представља као могућа, прижељкивана, претпостављана, захтевају употребу овог везника³.

– Мне и не **надо**, **чтобы** они меня любили. **Надо**, **чтобы** лечились и выздоравливали (www.ruscorpora.ru).

Впрочем, всегда **хотелось**, **чтобы** было всё как у людей (www.ruscorpora.ru).

Ершов вернулся из отпуска и написал заявление Калининну, просил о высшей, невысказанной милости, – простить невинного, **просил**, **чтобы** разрешили старику приехать к сыну (www.ruscorpora.ru).

Ты не можешь даже и думать о чём-нибудь и **мечтаешь** только о том, **чтобы** пришла твоя собака, единственное, по-видимому, существо, к которому ты привязан (www.ruscorpora.ru).

Конструкције с неуправним говором израженим уз помоћ везника *чтобы* сведоче и о могућности обрнутог смера модалне мотивације: од зависне ка главној клаузи.

Удерживая Сергея на весу, он **крикнул** в раскрытую дверь, **чтобы** вызвали «скорую» и срочно дали бы ему пластырь... (www.ruscorpora.ru)

– Что-нибудь передать? – **Скажи ему**, **чтобы** позвонил мне. – Хорошо (www.ruscorpora.ru).

Вновь он обратился к дежурному за разрешением погулять на площади у вокзала – и как-то сразу надоел. Офицер отмахнулся и **буркнул**, **чтобы** шёл, куда хочет (www.ruscorpora.ru).

² О руском индиректном говору видети и Милых 1975.

³ Везник *чтобы* се употребљава и у циљним реченицама.

Неки контексти указују на то да није увек једноставно разлучити о ком се тачно значењу ради. У следећем примеру се циљно значење пресеца са изричним (*позвонить, с той целью чтобы сказать; позвонить и сказать*).

Дело в том, что Кленов, уезжая, оплатил ремонт квартиры, так нельзя ли им туда **позвонить, чтобы** прислали рабочих? (www.ruscorpora.ru)

Сви примери конструкција с индиректним говором указују на употребу облика прошлог времена уз везник *чтобы*, али не у свом категоријалном значењу: радња се извршила пре момента говора, већ у индиректно-волитивном значењу.

(2)

О садржају туђег говора у руском језику се, осим конструкцијама индиректног говора с везником *что*, може саопштити и зависнословеним изричним реченицама с везником *будто* (*будто бы*). У питању су садржаји који представљају обавештајни исказ; обе доле наведене реченице имају за полазиште конструкцију с директним говором *X* *сказал: Петя уже уехал в Россию*.

(а) *Мне сказали, что Петя уже уехал в Россию.*

(б) *Мне сказали, будто Петя уже уехал в Россию.*

Реченица (а) је неутрална у погледу говорниковог односа према саопштеним туђим речима у конструкцији индиректног говора. Реченица (б) обележена је модалним маркером: говорник сумња у истинитост туђих речи које преноси. Овај везник, осим везничке, чисто синтаксичке функције, као и многа друга средства преношења туђег говора (тзв. ксеномаркери, према АРУТЮНОВА 1990), садржи и модално значење сумње, неверице, непоузданости информације, дистанцирања од навођених туђих речи, од одговорности за њихову истинитост (в. наш рад МАРИЧ 2014; МИРИЋ 1998).

Он владелец пивного завода «Кольчуга», баллотируется в депутаты. – А красный «мерс» в его семье имеется? – Понятия не имею. – Только что **сказала, будто** знаешь мужика! – возмутилась я. – Но не лично же, – парировала Верка, – по газетам и телику (www.ruscorpora.ru).

Мне **сказали, будто** они принадлежат к разным расам (www.ruscorpora.ru).

Совсем недавно Мише **сказали, будто** Калайда, отбыв срок, стал в Норильске заместителем начальника планового отдела (www.ruscorpora.ru).

Значење преношења туђег говора као непоузданог, подложног сумњи додирује се са значењем несигурности, чији извор није ван самог субјекта, већ у њему самом.

Глаза его становились бессмысленными, фигура обмякшей, безвольно повисали руки, и он делался до такой степени неузнаваемым, что вы не рискнули бы даже **сказать, будто** где-то уже встречали этого человека прежде... (www.ruscopora.ru)

Употребом везника *будто* може се изразити, осим субјективне модалности сумње, неверице у туђе речи, и индиректна сугестија о лажној, неистинитој изјави – својој (прва два примера доле) или туђој. У датим контекстима се глагол говорења са везником *будто* може сматрати својеврсним еуфемизмом: ублажено саопштава о изреченој лажи, измишљотини или заблуди (в. Ляпон 1980; СЛ 2001).

Жили душа в душу. В 1941 году нас одолел голод. Взяла я как-то по карточкам хлеб и съела по дороге паек сестры. Вернувшись домой, **сказала, будто** вырвали его у меня из рук, – утащили (www.ruscopora.ru).

Стоило мне **сказать, будто** Леночка Журба сказала своей бабушке, что Маша не умеет одеваться, как Маша быстро хватается одежду и начинает одеваться (www.ruscopora.ru).

Но Ч. Дарвин вовсе не хотел **сказать, будто** успех в творчестве предрешает некий универсальный набор методических отмычек, с помощью которых можно «делать открытия» или «научиться изобретать» (www.ruscopora.ru).

– Мне очень приятно, только зачем вы **сказали, будто** я спасал вас? (www.ruscopora.ru)

А требовали **сказать, будто** Василь Величко не желал родине служить (www.ruscopora.ru).

У сличним се контекстима може наћи и везник *будто бы*, којим се још више (услед присуства речце *бы*) повећава дистанца у говорниковом односу према пренетим речима.

После того как появились сообщения о том, что ЦБ намерен выпустить новые дензнаки, поползли **слухи, будто бы** грядёт очередная денежная реформа (www.ruscopora.ru).

Характерный эпизод: «Оказывается, Галя на меня Веничке **нажаловалась. Будто бы** я по телефону назвала её совдепкой». Оправдываюсь: «Не говорила я ей такого!» (www.ruscopora.ru)

О томе да је субјект који се крије иза речи *будто бы* у наредној реченици сам говорник (а не Агаси) сведочи чињеница да би употреба датог везника била немогућа уз глагол *утверждать* у првом лицу (**я утверждаю, будто бы...*).

Агаси **утверждает, будто бы** понятия не имеет, каковы его рейтинговые шансы (www.ruscopora.ru).

Следећи примери указују на могући развој и употребу датог везника у својству речце којом се изражава сумња у истинитост наве-

дених речи. О томе да је овде у питању речца, а не везник, сведочи ред речи у првом примеру: *он будто бы околдовал вдову*, а не *будто бы он околдовал вдову*; као и синонимичност употребе дате речце са речцом *якобы* (у осталим примерима).

Женитьба обернулась для него судебным процессом: родственники Пудентиллы **обвинили** его в развратном поведении и магических действиях – он **будто бы околдовал** вдову, которая много лет упорно отказывала всем, кто к ней сватался (www.ruscorpora.ru).

В ближайшем будущем женщин может заинтересовать появление сигарет, не содержащих никотин (с генетически изменённым табаком, в котором **будто бы ни капли никотина**) (www.ruscorpora.ru).

Она финансирует (или говорит, что делает это) всяческие экологические программы и **будто бы отстроила** в Гималаях благотворительный госпиталь (www.ruscorpora.ru).

В процессе следствия действие то и дело возвращается в прошлое, так что зрителя постепенно посвящают в историю героя, **будто бы** разнесённого в клочья противотанковым гранатомётом (www.ruscorpora.ru).

Он вспоминал Гиппиус, **будто бы сказавшую** Адамовичу в глаза: «Вы как художник – Чартков из гоголевского «Портрета» (www.ruscorpora.ru).

5. У овом раду смо, користећи се конфронтативном методом проучавања конструкција с неуправним говором у српском и руском језику, хтели да скренемо пажњу на већу повезаност дате синтаксичке категорије у руском језику с модалношћу.

Испоставља се да сва три типа руског индиректног говора чувају модалне карактеристике полазног модела с директним говором: обавештајне клаузе остају обавештајне, упитне чувају упитну модалност⁴, а вољне вољну. У српском језику се неутрализује вољна модалност: једини траг волитивног исказа представља употреба искључиво немобилног презента уз везник *да* (тај презент се не може заменити неким другим глаголским обликом). У руској индиректно-волитивној конструкцији користи се уз везник *чтобы* облик на *-л* који се једино може заменити објекатским инфинитивом.

Он попросил, чтобы я пришел.

Он попросил меня прийти.

Анализа је такође показала да се уз помоћ руског везника *будто* у конструкцијама с индиректним говором указује на дистанцирање

⁴ Једино се код упитних исказа без упитне речи у руском језику као еквивалент упитне интонације из директног говора у индиректном среће речца „ли“, која задобија улогу везничког средства у зависносложеној изричној клаузи. У српском су језику ређе упитне реченице без упитне речи.

говорника према информацији коју преноси. Српски језик не располаже оваквом могућношћу на синтаксичком плану⁵.

Цитирана лијература

- АРУТЮНОВА, Н. Д. „Высказывание в контексте диалога и чужой речи.“ *Revue des études slaves* 62\1–2 (1990): стр. 15–30.
- ИВИЋ, Милка. „О употреби глаголских времена у зависној реченици: презент у реченици с везником *да*.“, *Зборник МС за филологију и лингвистику* 13/1 (1970): стр. 43–54.
- КОВАЧЕВИЋ, Милош. „О граматичко-стилистичком терминосистему туђег говора.“ *Српски језик* 17 (2012): стр. 13–38.
- ЛЯПОН, М. В. „Сложноподчиненные предложения расчлененной структуры.“ *Русская грамматика АН СССР*. Том 2. Москва: Наука, 1982.
- МАРИЧ, Биљана. „Введение чужой речи глаголами (в русском и сербском языках).“ *Русский язык как инославянский* 6 (2014): стр. 35–48.
- МАРИЧ, Биљана. „Ксенопоказатели в русском и сербском языках.“ *Одиннадцатый международный симпозиум – Апрель '14 «Теоретико-практическое изучение русского языка и его сопоставительно-типологическое описание»*. Велико-Тырново, 2014: стр. 48–53.
- МИРИЋ, Душанка. „Статус значења дистантности и његов израз у руском и српском језику.“ *Славистика* 2 (1998): стр. 85–92.
- МИЛЫХ, М. К. *Конструкции с косвенной речью в современном русском языке*. Ростов-на-Дону: Издательство Ростовского университета, 1975: стр. 212.
- МОСКОВЛЕВИЋ, Јасмина. „Структурни односи у реченицама са директним говором и класе глагола уз које се јавља.“ *Српски језик* 1\1–2 (1996): стр. 444–455.
- ПАДУЧЕВА, Е. В. *Семантические исследования*. Москва: Языки русской культуры, 1996.
- СЛ: *Словарь служебных слов русского языка*. Под ред. Е. А. Стародумовой. Владивосток, 2001.
- ЧУМАКОВ, Г. М. *Синтаксис конструкций с чужой речью*. Киев: Вища школа, 1975.

⁵ У нашем раду посвећеном ксенопоказатељима у руском и српском језику издвојили смо лексичка и експресивна средства преношења туђег говора у оба језика (МАРИЧ 2014), која, испоставило се, у великом броју случајева садрже у својој семантици компоненту привидности, лажности, одступања од истинитости (у српском *као*, *шобож*, *као бајаги*; у руском *вроде*, *якобы*). Руски везници *будто* и *будто бы* у изричним реченицама којима се преноси индиректни говор имају описано значење (а које кореспондира и са њиховим значењем у поредбеним реченицама, где постоје две ситуације и где се, веома често, прва, стварна, пореди са другом, замишљеном).

Извори

www.ruscorpora.ru – Електронски корпус руског језика

www.antologijasrpskeknjizevnosti.rs

Биљана Марић

КОСВЕННАЯ РЕЧЬ В СЕРБСКОМ И РУССКОМ ЯЗЫКАХ

Резюме

В настоящей статье рассматриваются конструкции с косвенной речью в сербском и русском языках. Указываются синтаксические типы конструкций и способы передачи чужой речи конструкцией с косвенной речью. Сопоставительный анализ показывает, что русские конструкции более тесно связаны с категорией модальности, чем сербские. С помощью русских союзов *чтобы* и *будто* осуществляется не только подчинительная связь между двумя предикативными единицами, но и передача информации об объективной воликативной модальности (в случае первого союза) и субъективной модальности недостоверности (в случае второго союза).

Ключевые слова: русский язык, сербский язык, косвенная речь, воликативная модальность, субъективная модальность недостоверности

Biljana Ž. Marić

INDIRECT SPEECH IN SERBIAN AND RUSSIAN

Summary

The paper discusses syntactic constructions with indirect speech in Serbian and Russian and the models of representing somebody else's speech with those constructions in both languages. Contrastive analysis shows that Russian models with indirect speech are more tightly related to modality (objective modality in the use of the conjunction *чтобы*, and subjective modality by the possibility of using the conjunction *будто*).

Keywords: representation of somebody else's speech, indirect speech, modality, Russian, Serbian.